

ВІДГУК

офіційного опонента доктора юридичних наук, професора Джафарової Олени В'ячеславівни на дисертаційне дослідження Рудяка Івана Сергійовича на тему «Засади антикризового публічного адміністрування в Україні», поданого до захисту у спеціалізовану вчену раду Науково-дослідного інституту публічного права на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дослідження. Виклики та кризи є поширеним явищем, яке проявляється у різних системах і сферах суспільства. Для їх вирішення та подолання науковці та практики застосовують і вивчають методи й засоби антикризового управління. Причому антикризове управління тісно пов'язане не тільки з управлінням ризиками, а й невизначеністю, які можуть виникати під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх факторів.

Цікаво, що спочатку антикризове управління використовувалося виключно на підприємствах та в організаціях, що здійснювали господарську діяльність. Згодом науковці та практики з різних країн, спираючись на методи бізнес-менеджменту, поширили його застосування й на сферу державного управління.

Тому не дивно, що на тлі економічної, політичної, фінансової нестабільності, недосконалості ринку товарів і послуг, сучасного стану безпекового середовища в Україні, антикризове публічне адміністрування уявляється як ефективний засіб реагування на виклики сучасності, який може стати дієвим інструментом у подоланні сучасних проблем у сфері державотворення України.

У зв'язку з цим визначення юридичної природи антикризового публічного адміністрування у спосіб ідентифікації його концептуального базису, нормативної основи, соціальної значимості задля розширення наукових знань про його унікальну роль в процедурах управління суспільно важливими процесами та при вирішенні актуальних проблем публічного значення в Україні набуває особливої актуальності.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача.

При аналізі дисертаційної роботи та наукових публікацій автора встановлено, що дослідження є чітко структурованим, логічним та послідовним, повністю відповідає поставленій меті та завданням, що відображені в роботі. Автор здійснив аналіз значної кількості праць вітчизняних та зарубіжних учених, а також розглянув положення національного та міжнародного законодавства з широкого кола питань, що стосуються тематики дослідження. Це підтверджує теоретичну та практичну важливість теми дослідження.

Також важливо зазначити, що всі розділи дисертації побудовані з урахуванням принципів пропорційності, взаємовиключення та неперетину, що забезпечує єдність її змісту. Завдяки цьому здобувачу вдалось успішно виконати поставлені завдання та сформулювати обґрунтовані висновки, пропозиції та рекомендації щодо підвищення результативності реалізації механізмів антикризового публічного адміністрування в Україні.

Основні наукові результати дослідження опубліковано у семи наукових публікаціях, серед яких чотири статті у наукових фахових виданнях, затверджених МОН України для публікацій з юридичних наук, та три тези доповідей на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях. Аналіз дисертаційної роботи та публікацій дає підстави стверджувати, що результати дослідження обґрунтовані, мають значну наукову цінність для теоретичного та практичного застосування в адміністративному праві та повною мірою відповідають вимогам наукового рівня, на якому виконано дослідження.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях. Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших комплексних досліджень у межах науки адміністративного права, що надає наукове обґрунтування теоретико-методологічних засад та розкриває практичні рекомендації щодо вирішення актуальних проблем становлення та розвитку антикризового публічного адміністрування в Україні. Унаслідок проведеного дослідження обґрунтовано

низку концептуальних теоретичних і практичних положень, наукових висновків, узагальнень та пропозицій, що відповідають змістовним ознакам наукової новизни.

Зокрема, вперше схарактеризовано інститут публічного адміністрування в Україні через призму псевдостійкості, адже: 1) нормативної фіксації означений інститут так і не здобув, а подальший його розвиток об'єктивується реформуванням інститутів публічної та державної служби, оптимізацією точкових аспектів діяльності органів виконавчої влади та окремо – органів місцевого самоврядування; 2) довіра громадян до виконавчих органів та органів місцевого самоврядування залишається на низькому рівні, і стабільного підвищення цього індикатора поки не спостерігається; 3) рівень життя громадян України є вкрай низьким та відсутньою є відчутна динаміка до його покращення; 4) доведеною є не відповідність діяльності публічних адміністрацій Принципам публічного адміністрування Програми SIGMA.

Автором обґрунтовується доцільність ідентифікації антикризового публічного адміністрування як новітньої форми реалізації публічно-владних управлінських функцій в Україні на основі таких ознак: 1) фокусується на забезпеченні стійкості та збалансованості в реалізації управлінських дій, передбачаючи не лише реагування на кризу, але й створення умов для стабільності та передбачуваності суспільного розвитку; 2) основним методом, що формує його концептуальний зміст є превентивний, який зосереджується на прогнозуванні та мінімізації потенційних ризиків до їхнього виникнення; 3) є гнучкою та адаптивною системою, здатною до саморозвитку; 4) передбачає формування та реалізацію міжсекторальних постійних взаємозв'язків різних рівнів та обмін ресурсами взаємодіючих сторін; 5) ґрунтується на постулаті відкритості та прозорості під час прийняття рішень, навіть за умов наявності кризи.

Водночас в аспекті підвищення результативності реалізації механізмів антикризового публічного адміністрування в Україні (наприклад, вирішення проблем: а) відсутності акцентуації на превентивній складовій реалізації

публічного адміністрування в Україні, що проявляється браком статечного планування та оцінювання ймовірності наслідків від прийнятих управлінських рішень; б) ресурсного дефіциту держави, який обумовлений нераціональним використанням бюджетних коштів, корупційною складовою, відсутністю середнього класу, низьким рівнем промислового та науково-технологічного розвитку, зростанням зовнішнього боргу, неефективною податковою політикою та стрімким розвитком тіньової економіки тощо; в) низького і неадекватного рівня оплати праці публічних службовців; г) інституційної неспроможності уряду діяти послідовно та передбачливо; д) недотримання нормотворцями вимог щодо «якості закону», що є основною причиною їхньої неефективності; е) недосконалості інституту відповідальності за прийняття управлінських рішень; ж) не сформованості механізмів міжвідомчих взаємодій, які мають забезпечувати узгодженість та координованість прийняття рішень на різних управлінських рівнях; з) дисбалансу впливу між центральним і місцевим рівнями управління, що породжує обмеження вільного вираження місцевих потреб та позбавляє локальний рівень управління можливості впливати на загальнонаціональну стратегію розвитку) автор запропонував опрацювати це питання комплексно та спеціалізовано, зокрема у спосіб розробки та реалізації Концепції становлення антикризового публічного адміністрування в Україні, Стратегії реалізації антикризового публічного адміністрування в Україні на визначений період, а також плану заходів, необхідних для виконання її положень.

У роботі містяться й інші положення, висновки та рекомендації як теоретичного характеру, так і пов'язанні з ними рекомендації щодо практичного застосування, що свідчить про цілісність, завершеність та значущість новизни отриманих результатів.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Теоретична частина дисертації демонструє знання наукових шкіл, теорій, підходів і концепцій, що стосуються обраної проблеми. Автор здійснив глибокий аналіз важливих і

детальних досліджень українських та зарубіжних науковців, у яких розглядаються як теоретико-методологічні, так і практичні аспекти забезпечення стійкості та збалансованості в реалізації управлінських дій, передбачаючи не лише реагування на кризу, але й створення умов для стабільності та передбачуваності суспільного розвитку. Тобто емпірична база дослідження є достатньо широкою та репрезентативною.

У своїй дисертації І. Рудяк успішно досягнув поставленої мети, усі наукові положення логічно послідовні та узгоджені між собою. Висновки витікають з результатів дослідження, є чіткими і докладно обґрунтованими.

Важливо, що автор навів значну кількість альтернативних поглядів і рішень, розглянув їх переваги та недоліки.

Загалом дисертаційна робота є системною працею, що сформована на науково аргументованому та практично орієнтованому підході до вирішення досліджуваної проблеми, з використанням перевірених методів і адекватних теоретичних основ.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Про високий рівень виконання поставленого завдання та оволодіння здобувачем методології наукового дослідження свідчить використання, обраних з урахуванням мети та завдань, об'єкта та предмета дослідження, методів здійснення дослідницьких пошуків. Йдеться зокрема про такі методи як: 1) наукової дедукції та індукції, які були застосовними для аналізу загальних та конкретних аспектів публічного адміністрування в Україні загалом, у тому числі антикризового, що дало змогу представити відповідні результати як узагальнено, так і деталізовано; 2) системного та порівняльного аналізу, що стали основою для виявлення парадигмальних особливостей детермінації змісту та сутності публічного адміністрування в Україні, його характеристик практичного прояву в контексті псевдостійкої системи, а також виокремлення міжнародних та зарубіжних практик реалізації антикризових заходів превентивного та реакційного спрямування; 3) систематизації та теоретичного узагальнення, які використано

під час аналізу нормативного та наукового матеріалу задля розкриття порушених питань; 4) ретроспективного аналізу, який допоміг з'ясувати інституційну основу становлення антикризового публічного адміністрування в Україні, а також правила, стандарти, вимоги, дозволи тощо, що були закріплені нормативно-правовими актами та нині є невід'ємною частиною нормативних засад антикризового публічного адміністрування в Україні; 5) логічного аналізу та логічний метод загалом, які сформували основу дослідження, однак особливе значення мали при визначенні принципів антикризового публічного адміністрування в Україні, адже допомогли сформувати їх базову систему; 6) аналізу та синтезу, що забезпечили можливість висвітлити об'єктно-суб'єктну характеристику антикризового публічного адміністрування в Україні у цілісному вияві взаємозалежностей між їхніми складовими, а також визначити з переліку інструментів діяльності публічної адміністрації ті, що є застосовними у межах реалізації ними антикризової адміністративної діяльності; 7) факторного аналізу, який став провідним при ідентифікації ризиків та загроз стійкості публічного адміністрування в Україні та визначенні основних чинників ефективності інституту антикризового публічного адміністрування в Україні; 8) гіпотетичний та аксіологічний, які використано для формулювання власних теоретичних конструкцій та пояснення їх значення у досліджуваній площині.

Завдяки широкій методологічній базі, поставленні автором задля досягнення мети дисертаційного дослідження, завдання виконанні на високому методологічному рівні, що слугує підтвердженням оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження. Сформульовані здобувачем в своїй роботі висновки й пропозиції вже впроваджено та використовуються у науково-дослідній діяльності та освітньому процесі, про що свідчать Акти впровадження, які є додатками до дисертаційної роботи.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому. Всі основні аспекти, що стосуються предмета дослідження, детально охоплені в роботі. Автор чітко

визначив мету, завдання, а також основні наукові питання, на які спрямовувався дослідницький пошук. Кожен етап дослідження логічно впливає з попереднього, що дозволяє зробити висновки на основі всебічного аналізу.

Структура роботи організована таким чином, що кожен розділ і підрозділ мають чітке спрямування до досягнення поставленої мети. Всі розділи логічно пов'язані між собою, а розкриття теми є поступовим і послідовним. Автор чітко аргументує свої позиції і висновки на основі наукових фактів, що забезпечує логічність і наукову обґрунтованість роботи.

У роботі глибоко проаналізовані теоретичні основи та практичні аспекти антикризового публічного адміністрування в Україні. Описані основні проблеми, що виникають у діяльності публічної адміністрації, а також можливі шляхи вирішення цих проблем на основі аналізу існуючих нормативно-правових актів.

Всі порушені питання розглядаються на основі актуальних наукових джерел і нормативних актів, що додає роботі академічної цілісності та підтверджує правильність обраного напрямку дослідження. В кінцевому рахунку робота складається зі вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 245 сторінок. Робота містить список використаних джерел з 357 найменувань на 39 сторінках.

Отже, дисертаційне дослідження І. Рудяка відповідає вимогам, що викладені в положеннях МОН та, зокрема, у Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року, № 44.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці. Результати дисертаційного дослідження І. Рудяка на тему: «Засади антикризового публічного адміністрування в Україні» є достатньо обґрунтованими і виваженими, а тому можуть використовуватись у

нормотворчій діяльності, в подальших наукових пошуках, освітньому процесі у вищих навчальних закладах, а також при підготовці наукових публікацій та монографічних досліджень.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. Позитивно оцінюючи отриманні І. Рудяком результати здійсненого ним дослідження, підкреслюючи їх наукову та практичну цінність, необхідно звернути увагу на деякі дискусійні питання.

1. Досить категоричним вбачається твердження здобувача, що публічне адміністрування не виявляє властивостей стійкості, адже у надскладних умовах повномасштабного вторгнення, хоч і в окремих випадках методом спроб і помилок, публічна адміністрація продемонструвала певну гнучкість та адаптивність (ст. 51).

2. Автор констатує, що проблематика вивчення основ та перспектив розвитку інституту антикризового публічного адміністрування в Україні немає належного науково-методологічного базису. Втім, у підрозділі 1.3 він виявляє, що низка вчених обґрунтовує необхідність становлення та розвитку антикризового державного управління в Україні (ст. 75).

3. Вбачається не до кінця обґрунтованим тезис, що «стійкість інституту публічного адміністрування в Україні можна визначати за показниками ефективності управління суспільними справами», адже незрозуміло якими мають бути ці показники, а також за яких умов можна оцінювати їх ефективність як ознаку стійкості (ст. 85).

4. Складається враження, що за переконаннями автора інструменти антикризового публічного адміністрування в Україні та адміністративні інструменти діяльності публічної адміністрації є тотожними явищами (ст. 144-158).

5. Автор виокремив суттєві та актуальні проблеми у сфері державного будівництва та державного управління, проте досить узагальнено підійшов до питань їхнього вирішення (ст. 170-192).

Зазначені зауваження та рекомендації мають дискусійний характер і не знижують загалом високого теоретико-методологічного рівня та практичної значущості представленою до захисту дисертаційного дослідження.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Під час аналізу рецензованої дисертації та опублікованих праць І. Рудяка фактів порушення академічної доброчесності (плагіату чи фальсифікації) не виявлено. Дисертація є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагомое теоретичне і прикладне значення.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація Рудяка Івана Сергійовича на тему «Засади антикризового публічного адміністрування в Україні» є завершеною, самостійно виконаною кваліфікованою науковою працею, що має вагомое теоретичне і прикладне значення, яка відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року, № 44, Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, а її автор Рудяк Іван Сергійович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент

Завідувач кафедри
поліцейської діяльності
та публічного адміністрування
факультету № 3
Харківського національного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

Олена ДЖАФАРОВА